આખરી ઉમ્ર મે નેકિયોં કી કસરત

મુફ્તી અહમદ ખાનપુરી દબ.

હદીસ કે ઈસ્લાહી મઝામીન ઉર્દૂ સે ઈસકા ખુલાસા લિપ્યાન્તર કરને કી કોશિશ કી ગયી હે.

બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહિમ

ઝિન્દગી કે આખરી અય્યામ મે નેકિયોં કી કસરત કરે

વૈસે તો આદમી કો ચાહિયે કે પૂરી ઝિન્દગી અલ્લાહ કી ઈતાઅત ઔર ફરમાબરદારી મે હી ઈસ્તેમાલ કરે, ચુકે પૂરી હી ઝિન્દગી કે મુતાલ્લીક સવાલ હોગા। જૈસે કે હદીસે પાક મે હે કે કયામત કે રોજ આદમી કે કદમ અપની જગહ સે નહીં હટેંગે જબ તક કે પાંચ ચીઝો કે મુતાલ્લીક સવાલ નહીં હોગા। (સુનન તિર્મિઝી હદીસ/૧૪૩૨).

મુસ્લિમ શરીફ કી રિવાયત હે કે જબ તક ચાર ચીઝો કે મુતાલ્લીક સવાલ નહીં હોગા। ઉનમે સે પહલી ચીઝ હે ઝિન્દગી કો કહા ગવાયા ઔર ખર્ચ કિયા.

ઝિન્દગી અલ્લાહ તાલા કી દી હુયી બહુત અઝીમ નેમત હે સારી નેમતે ઈસી નેમત કે ઉપર મૌકૂફ હે અગર ઝિન્દગી ન હોતી તો બાકી સારી નેમતે કહા હાસિલ હોતી ઈસી લિયે ઝિન્દગી કી ઈસ

નેમત કી કદરદાની કે મુતાલ્લીક કુરાન વ હદીસ મે બડી તાકીદ આઈ હે ઔર રસૂલુલ્લાહﷺ ને જહા એક મૌકે પર કહા કી પાંચ ચીઝો કો પાંચ ચીઝો સે પહલે ગનીમત સમઝો ઉસમે આખરી ચીઝ બતલાઈ થી અપની ઝિન્દગી કો અપની મૌત સે પહલે ગનીમત સમઝો.

આખરી અય્યામ મે જબ યે અંદાઝા હો કે દુન્યા સે જાને કા વકત કરીબ હો રહા હે ઉન દિનોં મે આદમી કો સરે કારોબાર ઔર માશાગિલ ઔર સબ કુછ છોડ-છાડ કર અલ્લાહ કી યાદ ઔર નેકી કે કામો કી તરફ મુતવજ્જેહ હો જાના ચાહિયે અલ્લાહ તાલા ને કુરાને પાક મે ઔર રસૂલુલ્લાહﷺ ને અહાદીસે મુબારક મે ઈસી કી તરગીબ દી હે ઔર ઈસી કી તરફ આમાદા કિયા હે. ઝિન્દગી કે આખરી દિનોં મે ખૈર કે કામો મે જ્યાદા મશગૂલ હોને કી તરગીબ દી જા-રહી હે ઔર ઉસકા શૌક દિલાયા જા-રહા હે.

ઈતની ઉમ્ર નહીં દી-થી સે કિતની ઉમ્ર મુરાદ હે

અલ્લાહ તાલા ઈરશાદ ફરમાતે હે ક્યા હમને તુમકો ઈતની ઉમ્ર નહીં દી થી કે જિસ મે કોઈ આદમી અગર નસીહત હાસિલ

કરના ચાહતા નસીહત હાસિલ કર સકતા થા સુધારના ચાહતા તો સુધર સકતા થા અપને હાલત દુરૂસ્ત કરના ચાહતા તો કર સકતા થા ઈતની ઉમ્ર દી થી ઔર સાથ હી સાથ અલ્લાહ તાલા કી તરફ સે ડરાને વાલા ભી આયા થે વારનિંગ દેને વાલા ઔર બતાને વાલે ભી આયે થે કે ઉસકો જરા ગનીમત સમઝો ઔર ગફલત મે ન ગુજારો.

અલ્લામા નૌવી (રહ) ને હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ (રહ) ઔર દૂસરે હઝરાત એ મુહક્કિન કા કૉલ યે હે કે ૬૦ સાલ હે, યાની હમને તુમકો ૬૦ સાલ કી ઉમ્ર નહીં દી થી ૬૦ સાલ કી ઉમ્ર ગોયા ઈતની હે કે ઉસમે આદમી બહોત કુછ હાસિલ કર સકતા હે.

જિસ્કો ૬૦ સાલ કી ઉમ્ર મિલી

હઝરત અબૂ હુરૈરહ (રદી) કી રિવાયત હે રસૂલુલ્લાહﷺ ને ઈરશાદ ફરમાયા અલ્લાહ તાલા ને ઉસ આદમી કા ઉજર ખતમ કર દિયા જિસકી મૌત કો મોઅખ્ખર કિયા યહાં તક કે ૬૦ સાલ કી ઉમ્ર પાયી, યાની જિસ કો ૬૦ સાલ તક દુન્યા મે

રહને કા મૌકા મિલા કયામત કે રોજ ઉસકે લિયે અલ્લાહ તાલા કે સામને કોઈ ઉજર કરને કા મૌકા નહીં રહેગા, જૈસે દુન્યા મે ભી હોતા હે કિસી કો કોઈ કામ સોપા જાતા હે તો વો કહતા હે જરા મૌકા દીજિયે તો મે યે કામ કરલુ મુઝે મોહલત દી જાયે.

યહાં અલ્લાહ તાલા ને આદમી કો હુક્મ દિયા હે કે ઈતાઅત ઔર ફરમાબરદારી કરે ઔર અલ્લાહ તાલા કી ખુશનૂદી હાસિલ કરે તો જિન્હો ને અપની ઝિન્દગી ગવા દી હે વો કયામત કે રોજ અલ્લાહ તાલા કે સામને માફી કરતે હુયે યે ઉજર પેશ કરેંગે કે બારી તાલા હમે મૌકા દિયા જાતા તો હમ કુછ કરકે લેતે.

રસૂલુલ્લાહﷺ ફરમાતે હે કે જિસ કો ૬૦ સાલ ઝિન્દા રહને કા મૌકા મિલા ઉસકો કલ કયામત કે રોજ યે કહને કા મૌકા નહીં રહેગા કે મુઝે કુછ મૌકા દિયા જાતા અલ્લાહ તાલા કી તરફ સે કહા જાયેગા કે ૬૦ સાલ તો દિએ થે ઈતના ઝિન્દા રહા લેકિન અપને આપકો ઠીક નહીં કિયા, અપની ઈસ્લાહ નહીં કી, અપની હાલત દુરૂસ્ત નહીં કી, નસીહત હાસિલ નહીં કી,

દીનદારી ઈખ્તિયાર નહીં કી, અબ કિતની ઝિન્દગી દી જાતી જિસ મે તૂ સુધરતા યે તો તેરા બહાના હે.
જૈસે કિસી કો પઢને લિખને કા મૌકા દિયા જાયે ફિર ઈમ્તિહાન લિયા જાયે ઔર વો કહે કે મુઝે જરા મૌકા દિયા જાયે તો ઉસકો ક્યા કહેંગે ઈતના ઝમાના તો દિયા થા ઉસકે બાદ તુઝે ક્યા ચાહિયે એૈસે હી યહાં પર ભી હે.

અહલે મદીના કા મામૂલ

બાઝ હઝરાત ને ૪૦ સાલ કહા હે ચુનાંચે હસન બસરી કલબી મશરુક વગૈરા હઝરાત ફરમાતે હે જિસકો ૪૦ સાલ ઝિન્દા રહને કા મૌકા મિલા ગયા ઉસકો દુન્યા મેં ઈતની ઉમ્ર મિલી હે કે વો અપને અહવાલ દુરૂસ્ત કર સકતા હે.
હઝરાત ઈબ્ને અબ્બાસ (રદી) સે ભી દૂસરા કૉલ ઈસી તરહ મન્કૂલ હે. ઔર યે ભી નકલ કિયા ગયા હે કે મદીના વાલો મેં સે જબ કિસી કી ઉમ્ર ૪૦ સાલ હો જાતી થી તો વો અપને આપ કો અલ્લાહ તાલા કી ઈબાદત કે લિએ ફરિક કર લેતે થે યાની ૪૦ સાલ ઉમ્ર પહુઁચને કે બાદ સારા કારોબાર છોડ-છાડ કર

અલ્લાહ તાલા કી ઈબાદત મેં લગ જાતે થે.
બાઝ હઝરાત યુ કહતે હે કે ૪૦ સાલ મેં જિસ્માની ઐતેબાર સે (બુલુંગ) બાલિગ હોના અલગ હે યાની રૂહાની ઐતેબાર સે અલ્લાહ તાલા કી મારિફત હાસિલ કરના કરને કે લિહાઝ સે યે ૪૦ સાલ બુલુંગ કે વક્ત હે. બાઝ રિવાયતોં મેં યે ભી હે કે અહલે મદીના કી જબ ૪૦ સાલ કી ઉમ્ર હો જાતી થી તો બિસ્તર લપેટ કર રખ દેતે થે કે અબ સોને કે દિન ગએ અબ તો મેહનત કા વક્ત આ-ગયા હે.
હમેં ઈસ બાત કી તરફ મુતવજ્જેહ કિયા જા રહા હે કે આદમી કી ઉમ્ર કા એક હિસ્સા ગુજર જાયે ઉસકે બાદ તો ઉસકો અપને આપ કો અલ્લાહ તાલા કી ઈબાદત કે લિએ ફિક્ર કર હી લેના ચાહિએ.

મલીકુલ મૌત સે બાત-ચિત

અલ્લામા કુર્તુબી (રહ) કી એક કિતાબ હે ઉસમે ઉન્હોંને અલ્લામા ઈબ્ને જાવજી (રહ) કી કિતાબ કે હવાલે સે એક રિવાયત નકલ કી હે.

મુફ્તી સફી ઉસ્માની (રહ) કે હવાલે સે મુફ્તી તકી ઉસ્માની (દબ) ને યે વાકિયા અપને ખુતબાત કે અંદર ઝિકર કિયા હે કે હઝરત વાલિદ સાહબ ફરમાયા કરતે થે કે કિસી ને મલીકુલ મૌત સે યૂં કહા કે દુન્યા કે હુકુમતો કા દસ્તૂર હે કે કિસી કે નામ જબ વારંટ જારી કિયા જાતા હે તો પહલે ઉસકો નોટિસ દી જાતી હે ઉસકો આગાહ કિયા જાતા હે જબ દો તીન નોટિસ કે બાદ ભી વો તવજ્જુહ નહીં કરતા તો ફિર ઉસકે નામ સર્ચ વારંટ જારી કરતે હે કે ઉસકો ફૌરી તૌર પર ગિરફ્તાર કરકે લાયા જાયે, લેકિન આપ કા દસ્તૂર તો અજીબ હે કે આપ તો બસ ધમકાતે હે ઔર રૂહ કબ્ઝ કરકે ચલે જાતે હે.

મલીકુલ મૌત ને કહા મે ઈતને નોટિસ ભેજતા હૂં કે દુન્યા કી કોઈ હુકૂમત ઈતને નોટિસ નહીં ભેજતી હોગી, પૂછા આપ કે નોટિસ કિયા હે મલીકુલ મૌત ને કહા બાલો કા સફેદ હો જાના યે મેરા નોટિસ હે, બીમારિયા ઔર ઈમરાજ યે મેરા નોટિસ હે, સુનવાઈ કી સલાહિયત કા કમઝોર હો જાના યે મેરા નોટિસ હે કે અબ જાને કા વકત આ-રહા હે, બશારત કા કમઝોર હો જાના યે મેરા નોટિસ હે, ઘુટનો મે દર્દ સુરૂ હો ગયા યે મેરા નોટિસ હે,

ઔલાદ કી ઔલાદ હો ગયી યે ભી મેરા નોટિસ હે, મે તો ઈતને નોટિસ ભેજતા હૂં કે દુન્યા કી કોઈ હુકૂમત ઈતને નોટિસ નહીં ભેજતી હોગી ફિર ભી લોગ મેરે નોટિસ કો નોટિસ નહીં લેતી તો મે ક્યા કરૂ.

માલિકુલ મૌત કે રાજદૂત (એમ્બેસડર)

ઈસમે યે હે કે એક નબી (અલ) ને માલિકુલ મૌત સે કહા આપ અપની આમદ સે પહલે રાજદૂત નહીં ભેજતે તાકે લોગ તૈયારી કરલે ઉન્હોંને કહા અલ્લાહ તાલા કી કસમ બહુત સરે રાજદૂત ભેજતા હૂં બીમારિયા, બુઢાપા, ગમ, ફિકરે, બિનાઈ કે અંદર કમી આજાના, સુનને કી સલાહિયત મે કમી આજાના, યે સબ મેરે રાજદૂત હે મેરે મુખબિર હે જો ખબર દે રહે હે કે મે આ-રહા હૂં, જબ કોઈ આદમી ઈન સારી વાર્નિંગ સે ભી અપને આપકો નહીં સુધરતા, નસીહત હાસિલ નહીં કરતા ઔર તૌબા નહીં કરતા તો જબ મે રૂહ કબ્ઝ કરને કે લિયે આતા હૂં, ઉસ વકત ઉસકો યૂં કહા કરતા હૂં કે મેને એક કે બાદ એક રાજદૂત તેરે પાસ નહીં ભેજે ડરાને વાલે નોટિસ નહીં ભેજી અબ મે વો રાજદૂત હૂં કે

અબ મેરે બાદ કોઈ રાજદૂત આને વાલા નહીં હે મે ઐસા ડરાને વાલા હૂં કે અબ મેરે બાદ કોઈ ડરાને વાલા નહીં હે મે આખરી નોટિસ હૂં ઔર વારંટ બનકર આયા હૂં.

માલિકુલ મૌત કી રોજાના પુકાર

ઔર જબ ભી કોઈ દિન તુલુ હોતા હે તો માલિકુલ મૌત આવાઝ દેતા હે એ ૪૦ સાલ કી ઉમ્ર વાલો યે તોહફા તૈયાર કર લેને કા ઝમાના હે તુમ્હારે જહા હાઝિર હે તુમ્હારે આજા બડે મજબૂત ઔર કાવી હે ગોયા આખિરત કે લિયે તોહફા હાસિલ કર સકતે હો ફાયદા ઉઠા લો.

ફિર યે ભી આવાઝ દેતે હે એ ૫૦ સાલ કી ઉમ્ર વાલો ખેતી કી કટાઈ કા વકત આ ચુકા હે તૈયારી કર લો ઔર યે ભી આવાઝ દેતે હે એ ૬૦ સાલ કી ઉમ્ર વાલો અલ્લાહ તાલા કે અઝાબ કો ભૂલ ગયે કલ કો અલ્લાહ તાલા કે સામને જવાબ દેના હે.

ઉસકી તરફ સે ગાફિલ હો ગયે તુમ્હારા કોઈ મદદગાર નહીં હે અગર તુમને ઈસકે બાદ ભી ગફલત બરતી તો અબ તુમ્હારા કોઈ વકીલ ઔર મદદગાર નહીં હે.

ઔર ફિર યે આયત પઢતે હે જિસ કા તર્જુમા યે હે કિયા હમને તુમકો ઈતની ઉમ્ર નહીં દી થી કે જિસ મે કોઈ આદમી અગર નસીહત હાસિલ કરના ચાહતા તો નસીહત હાસિલ કર સકતા થા ઔર ડરને વાલા ભી ભેજા.

યે વકત હમ પર ભી આને વાલા હે

ડરાને કે વાસ્તે તો બહુત સારી ચીઝે હે હમ રોજાના અપને આસ પાસ, અપને દોસ્તોં મે સે, અપને અઝીઝો મે સે, અપને પડોશિયો મે સે, બહુત સે લોગો કો દુન્યા સે જાતા હુવા દેખતે હે, અપને હાથો સે ઉનકો ગુસલ દેતે હે, અપને હાથો સે ઉનકો કફન પહનતે હે, અપને હાથો સે ઉનકા જનાઝા ઉઠાતે હે, અપને હાથો સે ઉનકો કબર પર લે જાતે હે, જનાઝે કી નમાઝ પ–તે હે, કબર મે ઉતાર તે હે ઔર અપને હાથો સે દફન કરકે વાપસ આતે હે, યે સબ કરતે હે લેકિન કભી હમે ભૂલે સે ભી યે ખ્યાલ નહીં આતા કે યે વકત હમ પર ભી આને વાલા હે.

રિવાયતોં મે હે કે માલિકુલ મૌત હઝરત દાઊદ (અલ) કી ખિદમત મે હાઝિર હુયે ઉન્હોંને કહા મે વો હૂં જો કિસી બાદશાહ

સે નહીં ડરા કરતી, મે વો હૂં કે કોઈ કિલા ઉસકો આને સે રોક નહીં સકતા, મે વો હૂં કે કોઈ રિશ્વત કબુલ નહીં કરતા કે લે દેકર (સેટલમેટ) કર લિયા જાયે દુન્યા મે તો બડે સે બડે મામલે મે (સેટલમેટ) ભી હો જાતા હે ઔર આજ કલ તો બહુત આસાન હો ગયા હે લેકિન મેરે સાથ ઐસા નહીં હો સકતા હે. હઝરત દાઊદ (અલ) ને કહા ફિર તો આપ માલિકુલ મૌત હે ઉન્હોંને કહા જી હાં મે માલિકુલ મૌત હૂં, કહા મેને અભી કોઈ તૈયારી નહીં કી કહા તુમ્હારા ફલા રિશ્તેદાર કહા હે, તુમ્હારા ફલા પડોશી કહા હે, તુમ્હારા ફલા દોસ્ત કહા હે, કહા વો સબ મર ગયે કહા બસ ઉન સબકી મૌત કે બાદ ભી ઈબરત હાસિલ નહીં કી ઔર અપને લિયે તૈયારી નહીં કી.

હકીકત તો યે હે કે જો દુન્યા સે જા રહે હે વો હમે મુતાનબ્બેહ કર રહે હે હમારે લિયે ઈબરત કા સામાન મુહૈયા કર રહે હે કે હમ તો જા રહે હે આપ કે પાસ વકત હે આખિરત કે લિયે તૈયારી કર લીજિએ જરૂરત ઈસ બાત કી હે કે હમ ઉસકા એહતેમામ કરે ઔર ખાસ કર ઉમ્ર કી વો મંઝિલ જિસકે બાદ આમ તોર પર યે મરહિલ આતે હે ઉસમે તો આદમી કો તૈયારી કરને મે લગી

જાના ચાહિયે.

જૈસી ઝિન્દગી વૈસી મૌત

હઝરત જાબિર (રદી) સે મન્કૂલ હે કે રસૂલુલ્લાહﷺ ને ફરમાયા આદમી જિસ ચીઝ પર વફાત પાતા હે ઈસી પર ઉઠાયા જાયેગા, ઈમાન કી હાલત મે વફાત પાયી તો ઈમાન કી હાલત મે ઉઠાયા જાયેગા, અમલે સાલેહ કે સાથ ઔર અચ્છે ઈરાદોં કે સાથ ઉઠાયા જાયેગા, ઈસલિયે હુકમ દિયા કે તુમ્હારી મૌત ઐસી હાલત મે આયે કે તુમ મુસ્લમાન હો. મૌત કબ આયેગી ઈસકી કોઈ ગારંટી નહીં હે ઈસલિયે આદમી કો ઈસ બાત કા એહતેમામ કરના ચાહિયે કે વો હમેશા અપને આપ કો અચ્છે અમલ હી કે અંદર મશગૂલ કરે તાકે જબ ભી મૌત આયે તો અચ્છી હાલત મે આયે ઔર ખાસ કર મૌત કા વકત જબ કરીબ આયા હો તો ઉસકા ઔર જ્યાદા એહતેમામ હોના ચાહિયે.